

СОБСТВЕНИТЕ ИМЕНА В ЛИНГВИСТИЧНИТЕ РЕЧНИЦИ – ТЕНДЕНЦИИ В СЪВРЕМЕННАТА ЛЕКСИКОГРАФСКА ПРАКТИКА

Abstract: Proper nouns treatment in linguistic dictionaries is considered as one of controversial issues of present-day lexicography. Empirical analyses regarding the representation of different kind of names in monolingual dictionaries demonstrate diversity of practices and lack of consensus among lexicographers on whether propria should be included in dictionaries and if so, how they should be explicated. Two opposite views confront in today's metalexicography – the traditional belief that proper nouns should be separately expounded in onomastic lexicons and the conviction that names are an essential part of vocabulary and they should be present in monolingual dictionaries. The study aims at investigation of current theories in metalexicography dealing with this issue. It will outline latest tendencies in lexicographic practice in order to propose mechanisms for better description of proper nouns in Bulgarian linguistic dictionaries in the future.

Keywords: proper noun, lexicography, metalexicography, monolingual dictionary, propria, appellativa

1. Увод

В рамките на проекта „Българско-полски лексикални паралели“ на Института за български език при БАН и Института по славистика на ПАН (2011 – 2014 г.) ми беше възложено да направя обзор на лексикографските практики по отношение на представянето на собствени имена (по-нататък – СИ) в лингвистичните речници (едноезични и двуезични) с оглед на усъвършенстването на разработваните в момента, а и в бъдеще продукти. Работейки над тази задача, осъзнах, че проприалната лексика е един от неразрешените проблеми в съвременната лексикография. Разнопосочните практики, прилагани през времето, както и липсата на единна теоретична обосновка на въпроса как да бъдат описвани лексикографски СИ, са доказателство за това. От друга страна, сложната същност на проприите и твърде разнородните цели, заложили в отделните типове лингвистични речници, са предпоставка за невъзможността до момента да бъде постигнато единно виждане дали и под каква форма СИ да бъдат включени в състава на лингвистичните речници от общ характер.

Проприалната лексика все още се намира в периферията на металексикографията, макар да са налице известни опити да бъде определено мястото ѝ в лексикалната система на даден език. Изследванията (както българските, така и чуждите) са свързани преди всичко с ревизиране на съществуващите вече лексикографски трудове с цел да се извлекат някакви принципи и методи

за подбор, обработка и описание на онимите в речниците от общ характер (вж. Янакиев 1973; Пернишка 1996; Хигинз 1997; Трифонова 2008; Римут 1988; Палка 2014). В последно време вече се появяват нови теоретични разработки, които представят лексикографската гледна точка към такива фундаментални проблеми като въпроса за същността на СИ и тяхната семантика, чрез които единствено би могло да се достигне до изработване на адекватен модел за представяне на проприалната лексика в различните лингвистични речници – тълковни, правописни и др. (вж. Муфвене 1988; Буланже, Кормие 2001; Дерен 2005; Музя 2007; Елшакар 2011). В този смисъл осъзнаването на „комплексната онтологична природа на онимите¹, заключаваща се в съчетаването на отделни свойства, присъщи на собствените имена, от една страна, на термините, от друга страна, и на лексикалните единици от общоговоримия език, от трета страна“ (Музя 2007), несъмнено изисква преразглеждане на цялостната визия за лингвистичния речник, както и по-задълбочен теоретичен анализ на „лексикографската дефиниция като условен метаезик, прилаган в тълковната лексикография“ (Божилова 2009: 32). В резултат на това се наблюдава постепенна промяна в установената от векове лексикографска практика за стриктно разделение на апелативната и проприалната сфера на езика².

2. Традиционна лексикография срещу „модерна“ лексикография

Решението за (не)включването на СИ в речниците от общ характер зависи от два основни фактора. На първо място, определящо е виждането на лексикографите за функцията на речника. Класическото схващане за речника е свързано с просвещенските рационалистични идеи за нормативност, научност и висок стил. Речникът трябва да задава нормата кое е правилно и кое не е. „Енциклопедизмът доминира, при това не само що се отнася до вида и стила на дефинициите, но и в цялостната нагласа спрямо явленията. Подобна нагласа, издигаща в култ рационализма в сферата на лексикографията, довежда до това, че от семантичните структури на езиковите единици се извлича само това, което е „обективно“ и „научно“, а следователно универсално“ (Хлебда 2000: 18). Ето защо традиционната лексикографска практика от XIX и XX век изключва СИ от своя обхват, като се налага схващането, че те трябва да бъдат експлицирани в енциклопедии и лексикони, но не и в лингвистични тълковни речници (Ханкс, Коутс 2012), или ако все пак бъдат включени в съдържанието на речника, то това трябва да е под формата на приложения³. Вторият

¹ Е. Музя визира единствено топонимите, а добавянето на останалите типове собствени имена е мое.

² М. Елшакар, цитирайки Б. Кемада, изтъква, че френската лексикографска наука още през XVI в. е направила стриктно това разграничение (Елшакар 2011: 36).

³ Такава е широко съществуващата практика и у нас.

фактор, който обуславя решението за изключване на СИ от лингвистичните речници, е широко приетото в традиционната лингвистика (а това число и в лексикографията) мнение, че „проприите не са напълно автономни езикови единици“ (Трифенова 2008: 203).

Тези утвърдени от векове постулати постепенно започват да се пре-разглеждат и вече все повече теоретици оспорват неравноправието на СИ като езикови знаци (вж. Муфвене 1988; Палка 2014) и преосмислят ролята на речника от гледна точка на прагматиката⁴. Нещо повече, когнитивната наука, която довежда до прелом в начина, по който се обясняват езиковите явления, не остава чужда и на лексикографията. И както обобщават О. Карпова и Ф. Карташкова, „тези нови подходи, въпреки че са подложени на критика, вече са утвърдени в лингвистиката, а в последно време започват да си проправят път и в лексикографията“ (Карпова, Карташкова (ред.) 2010: ix). Това задава друга линия в металексикографията, свързана с концепцията, че „речникът трябва да пресъздава тъкмо онази ненапълно проучена, а може би и съзнателно отминавана нерационална сфера на езиковите значения: разговорни, наивни, митични, поетични“ (Дерен 2005: 87), а СИ, независимо от своята фрагментарност, нерационалност или дори едностранчивост, са свидетелство за начина, по който обикновеният човек пресъздава заобикалящия го свят (Пернишка 2011: 29; Хлебда 2000: 18).

Особено силно когнитивните идеи са застъпени в най-новата руска лексикографска наука в лицето преди всичко на *Ивановската лексикографска школа*, в чиито теоретични разработки ясно са представени постановките на руския когнитивизъм, т.нар. *картина на света*, с оглед на мултидисциплинарната лексикография. Те се опират на дефинираната от Ю. Апресян нова задача пред съвременната лексикография да се реконструира наивният модел на света въз основа на пълно описание на лексикалните и граматическите значения (Апресян 1995: 351). Във връзка с това самият речник вече започва да се схваща като „кръстопът на езика и културата“ (Карпова, Карташкова (ред.) 2013). Това дава сериозно отражение върху начина, по който се представят „системните и кроскултурните отношения между думите в речника“ (Карпова, Карташкова (ред.) 2010) и в крайна сметка самата лексикографска дефиниция се преосмисля и започва да се интерпретира като мит (Божилова: 2009), като се променя и нейният обхват и структура. Или ако трябва да обобщим какви са последиците от тези нови теоретични постановки в практическата лексикография, ще цитираме Б. Дерен, според която „това означава постулат за кодификация на всички езикови единици и всички техни значения с цел да се постигне пълната езикова картина на света“ (Дерен 2005: 94).

⁴ Според едно подобно виждане речникът е „компендиум от значима информация за лексикалните единици, бидейки езикови знаци, в дадена езикова общност“ (Муфвене 1988: 277).

3. Собствените имена и лексикографията

Ж.-Кл. Буланже и М. Кормие с основание заключават, че „металексикографията все още не е поставила сериозно въпроса за мястото и статута на СИ в общите монолингвистични речници, нито е уточнила условията, които предопределят използването на тези „думи“ за обясняване на другите думи“ (Буланже, Кормие 2001: 22). Сложната същност на СИ, които, от една страна, се отличават от нарицателните, а, от друга страна, имат много общи черти с тях, е причината за това и основната предпоставка за липсата на единно виждане дали, доколко и под каква форма проприите да бъдат интерпретирани в лингвистичните речници. В разрез с постулатите на традиционната лексикография все повече изследователи смятат, че е невъзможно да се направи пълно разграничение между собствените и нарицателните имена (Елшакар 2011: 38). Във връзка с това въпросът за семантиката на СИ, който е обект на логиката, теоретичната ономастика, металексикографията и лексикологията, е от първостепенна важност, защото тъкмо наличието на лексикално значение се явява основен критерий за включването на дадена дума в речниците.

Науката, както е добре известно, още от Античността се занимава с този проблем. В лингвистиката битуват две противоположни виждания относно наличието/отсъствието на семантика при СИ. Според редица изследователи СИ нямат значение, а служат единствено, за да посочват дадена индивидуалност, т.е. чрез тях се осъществява персонален деиксис (вж. Алгео 1973; Косил 1983; Ландау 1984; Шрабек 1999; Ахманова 2004). С други думи, проприите са средство за идентификация на конкретно лице, място или обект, а не отпращат към даден клас предмети или явления. Ето защо не могат да намерят място в лингвистичните речници. Според други изследователи, напротив, СИ „не само притежават значение, но това значение е много по-богато от значението на нарицателните имена“ (Курилович 1956, цит. по Палка 2014: 306). Подобна е гледната точка и на когнитивистите, според които „СИ, като елемент на публичния дискурс, имат не само локализираща („географска“) и ономастична стойност, но също и когнитивна, бидейки средства и документи на определена народна интерпретация на света“ (Хлебда 1997: 6). Когнитивните идеи оказват значително влияние и върху практическата лексикография, и се отразяват и върху начина, по който се третираг проприите. В резултат на това вече си пробива път схващането, че СИ трябва да бъдат обект на филологическо лексикографско описание наред с апелативите, тъй като те са важна част не само от езика, но и от културата чрез „обширния пласт културно значима информация, която носят“ (Музя 2007: 18), но преди всичко поради факта, че „не е възможно разграничаването между езиковото и извънезиковото познание, тъй като езикът не съществува автономно, а е част от културата и следователно отразява непосредствено познавателните процеси, протичащи в човешкото съзнание“ (Палка 2014: 306). В този смисъл, както отбелязва Б. Дерен, „СИ са елемент от езиковата картина на света на даден народ и сле-

дователно не могат да останат само в енциклопедиите, защото са разширили своите понятийни рамки извън чистото топографско посочване“ (Дерен 2005: 72, 78).

4. Собствените имена в тълковните речници

Анализите на лексикографските практики при изработването на тълковни речници за различни езици показват, че в тях много често СИ или не са включени изобщо, или присъстват в минимален обем и твърде непоследователно като самостоятелни речникови статии (напр. Янакиев 1973; Пернишка 1996; Сталтмане 1989; Римут 1988; Палка 2014). При това в тълковните речници най-често са представени само „депроприални образувания“ от типа *хулиган*, *пушкински*, *донски* (Сталтмане 1989: 15) или различни СИ, които „имат тенденция към апелативизация“ (Пернишка 1996: 237) и които мнозина изследователи причисляват към преходната сфера на границата между апелативите и проприите (Римут 2003: 9 – 10).

По отношение на лексикографската практика у нас можем смело да твърдим, че през последните години, доколкото се изработват нови речници, няма промяна в утвърдените стандарти. С други думи „българската лексикология и лексикография не проявяват интерес към проприите и те не са обект на интерпретация в тълковните речници“, както констатира и Й. Трифонова (2008: 208).

От друга страна, практиката показва, че тълковните речници са осеяни с множество СИ, използвани като илюстративен материал в лексикографските дефиниции и „по този начин те формират една основна зона на лексикографския метаезик“ (Буланже, Кормие 2001: 21). Нещо повече – „както единиците на обикновения словник⁵, така и проприонимите⁶ са необходими в процеса на идентификация, на класификация и на обозначаване на думите в речниците от общ характер. На първо място, те служат да се осъществи обозначаване на даден индивид, на дадена цялост, също така те служат да потвърдят пространствено-времевия контунуум на референцията, на последно място, те служат да фиксират концептите, за които се отнасят“ (Буланже, Кормие 2001: 22).

Тук е мястото да се спомене и едно чисто практическо основание за включването на проприите в речниците, изтъкнато от С. Муфвене. Той твърди, че СИ без съмнение са езикови знаци, и ние се интересуваме от лингвистичната информация, засягаща тяхната употреба в езика, т.е. как се произнасят и пишат, какви са граматическият им род и число, както и от други

⁵ Тук се имат предвид нарицателните имена.

⁶ Според Буланже и Кормие *propria*, *proprionymite* и *nomen proprium* са равнозначни термини (Буланже, Кормие 2001: 11).

формални и прагматични ограничения, „управляващи“ тяхната употреба. Ето защо според Муфвене мястото, където човек може да потърси подобна информация, е тъкмо лингвистичният речник (Муфвене 1988: 274).

5. Подбор на собствените имена в лингвистичните речници

Приемането на необходимостта от включване на СИ в лингвистичните речници веднага поражда въпроса по какви критерии да бъдат избрани тези имена. Разбира се, не се нуждае от обяснение фактът, че речникът не може да регистрира всички СИ по света. В тази връзка редица изследователи подкрепят включването на определен набор от проприи в словниците на речниците (напр. Ландау 1987; Римут 1988; Пернишка 1996; Палка 2014). Всъщност, бидейки преди всичко ономаст, К. Римут заявява, че с оглед на тясната връзка между собствените и нарицателните имена те би трябвало да бъдат събрани на едно място, като в идеалния случай би бил съставен огромен речник на всички собствени и нарицателни имена в езика за дадена епоха (Римут 1988: 120 – 121). Но тъй като подобна задача изглежда неизпълнима, Римут предлага компромисен вариант, където СИ би следвало да се намират в ономастични приложения. Това не означава, че в апелативната част от речника не трябва да се поместват такива думи, които представляват *гранична категория* и свързват тези два големи лексикални класа.⁷ Характерно за всички тях е, че наред с типичните за СИ характеристики, те притежават и такива, присъщи на нарицателните, т.е. „тези думи имат лексикално значение и следователно имат място в речника“ (Римут 1988: 120 – 121)⁸. Практиката показва, че всъщност подобни лексеми се срещат в тълковните речници, но техният подбор е твърде несистемен и непоследователен (Пернишка 1996: 240), при това не само в българската лексикография.

Наред с традиционните критерии за подбор на СИ могат да се прилагат и плотометрични статистически методи за определяне на значението чрез измерване на тяхната фреквентност в различни текстове. Но както М. Янакиев отбелязва, при количественото оценяване на семантиката, носена от частите на съобщението, се приема, че колкото по-често един езиков феномен се среща в езиковата практика, толкова по-малко е информацията, която той дава на реципиентите, т.е. толкова по-бедна е семантиката му (Янакиев 1973). Следователно тъй като фреквентността на редица СИ е твърде голяма, това би им отредило място при служебните думи, които носят минимум значение.

⁷ Т.нар. граничната категория, според Римут, се състои от 5 вида думи: 1) нарицателни съществителни, произлизащи от СИ; 2) нарицателни съществителни, които едновременно могат да изпълняват ролята и на СИ; 3) СИ, които едновременно могат да изпълняват функцията и на нарицателни съществителни; 4) СИ, влизащи в състава на фразеологизми; 5) СИ с много десигнати.

⁸ Подобна позиция изказват и С. Ландау (1984: 167 – 170) и П. Палка (2014: 311).

От друга страна, не е достатъчно да се определят само честотите на СИ, но „трябва се вземе предвид и характерът на вариациите на честотите им в езиковата практика“, т.е. неравномерното им представяне в различни видове текстове, като М. Янакиев дава за пример повестта „Селкор“ на Г. Караславов, където прозвището *Казака* се появява с честота, голяма колкото честотите на служебните, „граматическите“ думи, а честотата му в съвременната българска езикова практика е сведена до минимум (пак там). На практика обаче, според Янакиев, се оказва невъзможно да се измери коефициентът на „неравномерност“ при разсейването на СИ в езиковата практика, което прави този метод недостоверен. Въпреки посочените несъвършенства днес глотометричните методи се прилагат все повече, вече усъвършенствани благодарение на корпусната и компютърната лингвистика, в съчетание с традиционните методи при подбора на СИ (вж. Жмигродски 2015: 90; Палка 2014: 311).

6. Строеж на лексикографската дефиниция

Включването на проприите в речниците от общ характер поражда един много важен въпрос, свързан със съдържанието и структурата на лексикографската дефиниция. Направените изследвания показват, че практиките са разнообразни, а информацията, включена в дефиницията, твърде често или е оскъдна, или е едностранчива (Дерен 2005; Музя 2011; Елшакар 2011). Същевременно е известно, че множество СИ носят в себе си далеч повече информация от чистото посочване на даден топографски обект, напр. *Америка*, *Европа*, *Ялта*, *Белене* и пр. Този факт изисква преосмисляне на формата на тяхното лексикографско описание в тълковните речници с цел да се представи пълният набор от значения и конотации, с които даден оним се свързва.

Според Б. Дерен основната задача пред съвременната лексикография е създаването на такъв лингвистичен речник, който няма само да регистрира СИ, но ще описва напълно и изчерпателно структурата на тяхната семантика: първични и вторични значения, деривати, фразеологизми. Ето защо строежът на речниковата статия за дадено собствено име трябва да отчита спецификата на онима като езиков знак и тя би имала по-различен характер от тази на нарицателното име. Речниковата статия следва да съдържа базовия, изходния оним – неутрално собствено име с определен десигнат, като подходът за неговото обяснение трябва да бъде енциклопедично-филологически (Дерен 2005: 94). В най-добрия случай (тъй като именно по този начин ползвателят на речника ще получи най-пълна информация) всяка статия би трябвало да притежава следните компоненти: 1) изходен оним и неговата граматическа характеристика; 2) основни словообразователни форми; 3) пълна информация за онима (включително и за вторичните му значения); 4) фразеологизми и/или пословици и поговорки; 5) примери за исторически личности, носещи това лично или фамилно име. Този модел, който предоставя огромно количество информация за конкретното собствено име – не само граматична, но

и културологична, би способствал за повишаването на цялостното равнище на владеене на даден език (пак там). Друга полска изследователка – П. Палка, също има подобно виждане относно начина за описание на СИ, макар да заявява, че „структурата на речниковата статия за даден оним не трябва да се различава съществено от структурата на статията за нарицателните имена“ (Палка 2014: 311). Според нея **идеалната микроструктура** би могла да съдържа цели 11 елемента⁹, като тя прави уточнението, че това би било приложимо единствено в електронните речници (пак там).

7. Практическо приложение на принципите на когнитивната лексикография (примери от полската практика)

Новите виждания за целите на лексикографията са добре приети и в Полша и в последно време вече са намерили приложение в лексикографската практика. Цитираният от Б. Дерен речник – *Praktyczny słownik współczesnej polszczyzny*¹⁰ представлява „съществена крачка напред по отношение на филологическата кодификация на СИ (и по-конкретно на топонимите)“. Този речник е иновативен, тъй като в него са поместени значително количество оними. При това, за разлика от другите тълковни речници, това не са само лексикализирани форми на СИ или елементи от фразеологизми. Там значенията на топонимите много последователно са разделени на „географски“ и „негеографски“, като при това са представени и техните деривати от „географските“ им значения (Дерен 2005: 78).

Друг добър пример за успешното включване на СИ в апелативната част на речника е последното издание (електронна версия) на *Wielki słownik języka polskiego*, където са намерили отражение немалко СИ – предимно топоними. Както самите автори заявяват, първоначалните им намерения са били много

⁹ Ето и изброените от авторката елементи: 1) заглавна дума; 2) информация за правописа (въз основа на текстове); 3) информация за произхода (за адаптираните чужди имена); 4) квалификатор; 5) дефиниция; 6) илюстративен материал: а) колокации, б) цитати; 7) семантични отношения с други СИ или апелативи (синонимия, антонимия, хиперонимия и пр.); 8) информация за изменението; 9) синтактична информация; 10) словообразователни деривати (разработени в речника като самостоятелни речникови единици); 11) фразеологизми и поговорки, съдържащи даденото собствено име (Палка 2014: 311).

¹⁰ *Praktyczny słownik współczesnej polszczyzny* (PSWP) е един много амбициозен проект на полската лексикография. Той е замислен като най-обширния речник от общ характер, издаван след Втората световна война и съдържащ 130 000 речникови статии, събрани в 50 тома. В него е представена огромна част от съвременното лексикално богатство, в това число разговорни думи и значения, специализирана лексика, чужди думи и изрази, множество деривати от СИ (напр. жителски имена). PSWP предизвика немалко противоречиви реакции сред езиковедската общност, особено в първите години на издаването си, заради отстъплението от утвърдените лексикографски стандарти, но намира привърженици сред своите ползватели и рецензенти (<http://www.leksykografia.uw.edu.pl/slowniki/24/praktyczny-slownik-wspolczesnej-polszczyzny-poznan-1994-2005>).

по-амбициозни по отношение на количеството СИ, но в крайна сметка около 200 онима са намерили място в речника. Техният подбор е направен въз основа на фреквентността им в компютърния корпус на полския език (Жмигродски 2015: 90). Можем да изтъкнем като предимство на този лексикографски труд, че някои от по-важните топоними (напр. *Polska, Warszawa, Kraków*) са описани изчерпателно по подобие на нарицателните имена, т.е. в статията за името *Warszawa* детайлно са представени двете му отделни значения: 1а) град, 1б) държавно управление (правителство), 1в) градски власти, 1г) население, 1д) спортен отбор; 2) автомобилна марка (http://wsjp.pl/index.php?id_hasla=368&ind=0&w_szukaj=Warszawa).

8. Изводи

В заключение трябва да се изтъкне, че, въпреки незадоволителното представяне на СИ в лингвистичните речници до момента, новите тенденции в теоретичната и практическата лексикография свидетелстват, че вече е осъзната невъзможността от пълно и категорично разделение на апелативната и проприалната сфера на езика, а изтласкването на СИ от тълковните речници започва да се преодолява. Теоретичните разработки, ревизиращи лексикографската практика до момента в отделните езици, задават новата насока, в която ще се развива лексикографията в бъдеще и вече предлагат модели за описание на СИ, които ги поставят наравно с апелативите. От изложеното дотук става ясно, че занапред в тълковните речници систематично би трябвало да намират място определено количество СИ – избрани антропоними, топоними, названия на институции, на персонажи, свързани с религията и народните вярвания, а също не и на исторически събития, които да бъдат представени цялостно от гледна точка на техните значения и прагматиката им, като се отдели специално внимание на онези названия, които функционират със свои вторични значения (напр. *Марко Тотев, тъмна Индия*).

ЛИТЕРАТУРА

- Алгео 1973:** Algeo, J. *On Defining the Proper Name*. Gainesville: University of Florida Press, 1973.
- Апресян 1995:** Апресян, Ю. Д. Интегральное описание языка и системная лексикография. – В: Апресян, Ю. Д. *Избранные труды*. Т. 1. Москва: Школа, 1995.
- Ахманова 2004:** Ахманова, О. С. *Словарь лингвистических терминов*. Москва: Издательство УРСС, 2004.
- Божилова 2009:** Божилова, М. Лексикографската дефиниция – като мит и митология. – В: *Българската и словашката лексикография в обединена Европа*. Велико Търново: ИК „Знак’94“, 2009, с. 31 – 44.
- Буланже, Кормие 2001:** Boulanger, J.-C., Cormier, M. C. *Le nom propre dans l’espace dictionnaire général: Études de métalexigraphie*. Tuebingen: Niemeyer, 2001.

- Дерен 2005:** Dereń, B. *Pochodne nazw własnych w słowniku i w tekście*. Opole: Uniwersytet Opolski, 2005.
- Елшакар 2011:** Elchacar, M. *Le traitement lexicographique des noms propres du vocabulaire politique dans les dictionnaires généraux de langue française*. Thèse présentée pour obtenir le Doctorat ès Lettres. Sherbrooke, 2011. <<http://biblioweb.u-cergy.fr /theses/2011CERG0539.pdf>> (дата на достъп 09.09.2015).
- Жмигородски 2015:** Żmigrodzki, P. *Wielki słownik języka polskiego PAN. Zasady opracowania*. Wydanie drugie. Kraków, 2015. <http://wsjp.pl/pobieranie/Zasady_opracowania_WSJP.pdf> (дата на достъп 09.10.2015).
- Карпова, Карташкова (ред.) 2010:** Karpova, O., Kartashkova, F. (eds.). *New Trends in Lexicography: Ways of Registrating and Describing Lexis*. Cambridge: Cambridge Scholars Publishing, 2010.
- Карпова, Карташкова (ред.) 2013:** Karpova, O., Kartashkova, F. (eds.). *Multi-disciplinary Lexicography: Traditions and Challenges of the XXIst Century*. Cambridge: Cambridge Scholars Publishing, 2013.
- Косил 1983:** Kosył, Cz. *Forma i funkcja nazw własnych*. Lublin, 1983.
- Курилович 1956:** Kuryłowicz, J. La position linguistique du nom propre. – *Onomastica*, 1956, II, s. 1 – 14.
- Ландау 1984:** Landau, S. *Dictionaries: the Art and Craft of Lexicography*. New York: The Scribner Press, 1984.
- Музя 2007:** Музя, С. М. *Топонімічна лексика і методи її опису в англomовних словниках*. Автореферат дисертації. Одеса, 2007. <http://librar.org.ua/sections_load.php?s=philology&id=4004&start=8> (дата на достъп 12.02.2015).
- Муфвене 1988:** Mufwene, S. S. Dictionaries and Proper Names. – *International Journal of Lexicography*, 1988, № 1 (3), pp. 268 – 283.
- Палка 2014:** Palka, P. Toponimy w słownikach ogólnych języka polskiego. – W: *Mikrotoponimia i makrotoponimia. Problematyka wstępna*. Łódź: WUŁ, 2014, s. 305 – 319.
- Пернишка 1996:** Пернишка, Е. Отразяване на някои оними и близки до тях думи в речника на българския език. – В: *Ономастично и етнолингвистично пространство на езика. Т. 1. Сборник в чест на проф. Николай П. Ковачев*. Велико Търново: „Знак 94“, 1996, с. 237 – 240.
- Пернишка 2011:** Пернишка, Е. От погледа – към света и времето. – В: *Проблеми на социолнгвистиката. 10. Езикът и социалният опит*. Ред. А. Г. Ангелов и др. София: Международно социолнгвистическо дружество, 2011, с. 29 – 35.
- Рымут 1988:** Rymut, K. Nazwy własne w słowniku współczesnego języka polskiego. – In: Lubaś, W. (red.). *Wokół słownika współczesnego języka polskiego*. Wrocław, 1988, s. 119 – 120.
- Рымут 2003:** Rymut, K. Granica czy strefa przejściowa między nomen appellativum a nomen proprium? – In: K. Rymut (red.). *Szkice onomastyczne i historycznojęzykowe*. Kraków, 2003, s. 9 – 12.
- Сталтмане 1989:** Сталтмане, В. *Ономастическая лексикография*. Москва: Наука, 1989.
- Трифонова 2008:** Трифонова, Й. Собствените имена като обект на обработка в двуезичните електронни речници на славянските езици – проблеми и решения. – In: *Lexikografie v kontextu informační společnosti*. Praha: ÚJČ AV ČR, 2008, s. 203 – 218.
- Ханкс, Коутс 2012:** Hanks, P., Coates, R. Onomastic lexicography. – In: *Proceedings of the 15th EURALEX International Congress. 7 – 11 August 2012*. Oslo: Department of

Linguistics and Scandinavian Studies, University of Oslo, 2012, pp. 811 – 815.

Хиггинз 1997: Higgins, W. J. Proper names exclusive of biography and geography: maintaining a lexicographic tradition. – *American Speech*, 1997, Vol. 72(4), pp. 381 – 394.

Хлебда 1997: Chlebda, W. Zarys polskiej geografii mentalnej. – *Przegląd Humanistyczny*, 1997, No 3, s. 81 – 94.

Хлебда 2000: Chlebda, W. Ile jest Mławy w Mławie? Pochodne nazw własnych w językowym obrazie świata Polaków. – In: *Język a kultura. t. 13. Językowy obraz świata a kultura*. Pod red. A. Dąbrowskiej i J. Anusiewicza. Wrocław: Wydawnictwo Uniwersytetu Wrocławskiego, 2000.

Шрамак 1999: Šraměk, R. *Úvod do obecné otomastyki*. Brno: Masarykova univerzita, 1999.

Янакиев 1973: Янакиев, М. Съществителните собствени имена от плотометрическо гледище. – *Български език*, 1973, № 6, с. 508 – 512.

ИЗТОЧНИЦИ

Praktyczny słownik współczesnej polszczyzny. Red. H. Zgólkowa, t. 1 – 50, Poznań: Kurpisz, 1994 – 2005.

Wielki słownik języka polskiego (wersja elektroniczna). Red. P. Żmigrodzki. Kraków: PAN, 2015.